

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Save the Children

СТАВ

МРЕЖЕ ОМБУДСМАНА ЗА ДЕЦУ ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

“ Инвестирање у децу - инвестирање у будућност”

усвојен на редовној Годишњој конференцији Мреже омбудсмана за децу Југоисточне Европе, 19. 09. 2014. године у Београду

Омбудсмани за децу Југоисточне Европе, уважавајући потребу предузимања рестриктивних економских мера у циљу отклањања или умањења штетних последица економске кризе и опоравка привреде, изражавају дубоку забринутост због чињенице да економске мере погађају децу у обиму који је несразмеран њиховом посебно осетљивом положају и да је њихово планирање и примена довело до снижавања достигнутих стандарда у остваривању и заштити права детета.

Економска криза посебно је тешко погодила децу. Смањивање привредних активности и следствено смањење зарада неминовно доводи до смањивања капацитета породице да у пуној мери одговре потребама и интересима деце. Криза је нарочито погодила децу која се налазе у посебно осетљивим ситуацијама - децу чији је живот и/или рад повезан са улицом, децу која живе у сиромаштву, болесну децу и децу са сметњама у развоју, децу која живе у руралним или социјално нестимулативним срединама, децу на алтернативном смештају.

Успоравање, па чак и заустављање привредних активности смањило је буџетске приходе чиме је угрожена способност држава да одговоре на своје обавезе које имају према корисницима јавних прихода. Из тог разлога била је очекивана и поздрављена реакција држава да одговарајућим економским мерама заштите буџетски прилив, спрече неодмерено одливање јавних прихода и систем уведу у режим штедње, како би се избегао економски колапс. Омбудсмани за децу Југоисточне Европе примају на знање одлуке држава да се ухвате у коштац са озбиљним економским проблемима и начине оштре и некада болне резове у циљу заштите својих економија и спречавања много тежих последица по грађане.

Омбудсмани за децу Југоисточне Европе, међутим, констатују да су се економске мере планирале и уводиле линеарно, без одговарајуће анализе како ће оне, у већ тешкој економској ситуацији, утицати на животе и остваривање права деце. Све економске мере погађају децу, посредно или непосредно, али је штетан утицај неких могуће умањити или отклонити, док друге трајно и непоправљиво погоршавају положај детета. Изостала је процена утицаја економских мера на остваривање права детета, а тиме је изгубљена могућност да се оне - у односу на децу - прилагоде тако да њихове штетне последице буду избегнуте или сведене на најмању могућу меру.

Удео деце у европској популацији приближава се проценту од 20%, након смањивања за више од 5% у последњих 20 година¹, а подаци недвосмислено указују да су деца у знатно већој мери погођена

¹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KE-ET-10-001/EN/KE-ET-10-001-EN.PDF

или изложена ризику од сиромаштва². Ипак, она су у једнакој мери као и одрасли, обухваћена рестриктивним економским мерама.

У планирању и доношењу политика, закона и стратегија у региону Југоисточне Европе, недостају свеобухватни подаци о броју деце и њиховим потребама, те се планирање мера често спроводи на бази претпостављених бројки. У планирању и спровођењу државних политика, а нарочито оних у економској сфери, глас деце се не чује, деца не располажу довољним информацијама, нити имају било какав утицај на систем власти од чијих одлука зависи остваривање њихових права и квалитет њиховог живота.

Омбудсмани за децу Југоисточне Европе подсећају на

- одредбу члана 4. Конвенције о правима детета који обавезује државе чланице да предузму "све потребне законодавне, административне и остале мере за остваривање права признатих у овој Конвенцији....максимално користећи своја расположива средства"
- Општи коментар Комитета за права детета бр. 5 из 2003. године о општим мерама имплементације Конвенције о правима детета, који је нагласио да су "без обзира на економске околности, државе дужне да предузму све расположиве мере ради остваривања права детета, обраћајући посебну пажњу на најугроженије групе деце".
- Општи коментар Комитета за права детета бр. 14 из 2013. године о праву детета да његови или њени најбољи интереси буду од првенственог значаја, који је прецизније дефинисао обавезе држава да у свим фазама доношења, усвајања и примене закона, политика, стратегија, планова и смерница - укључујући и оне који се односе на планирање и спровођење буџета - интереси деце буду од примарног значаја
- Општи коментар Комитета за права детета бр. 16 из 2013. године о обавезама држава у вези са утицајем пословног сектора на децја права, нарочито у делу који се односи на обавезе државе да обезбеде да "најбољи интереси детета буду централни приликом развијања правног оквира и политика које обликују пословне активности и операције, као што су оне које се односе на запошљавање, порезе, приватизацију, превоз и друга општа економска, трговинска и финансијска питања"
- Препоруку Европске комисије "Инвестирање у децу - прекидање круга неповољних околности" из 2013. године државама чланицама да донесу и имплементирају политике које ће деловати на сиромаштво деце и њихову социјалну искљученост, имајући у виду да је спречавање генерацијског преношења неповољних околности круцијална инвестиција у будућност Европе и непосредан допринос Европској Стратегији паметног, одрживог и инклузивног развоја до 2020. године
- Став Европске мреже омбудсмана за децу из 2013. године "Деца у покрету, на првом месту деца!" да "притисци на јавне буџете не смеју постати препрека за извршавање међународних обавеза које државе чланице имају у односу на децу".

Омбудсмани за децу Југоисточне Европе препоручују да на регионалном, националном и локалном плану, треба усвојити, применити и подржати следеће мере приликом планирања економских стратегија усмерених на превазилажење економске кризе и економски опоравак:

1. Најбољи интереси деце морају бити од примарног значаја. Државе су дужне да економску политику воде на начин који не доводи до снижавања већ достигнутих стандарда у остваривању и заштити права детета, нити на начин који остваривање ових права отежава, угрожава или суспендује.
2. Услуге намењене деци у посебно осетљивим ситуацијама - нарочито деци са сметњама у развоју, болесној деци, деци без родитељског старања, сиромашној и деци чији је

² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

живот и/или рад повезан са улицом, деци из руралних области и социјално депривирајућих средина - морају бити изузете из мера штедње, како би се обезбедили макар минимални услови за њихов правилан раст и развој.

- 3 Неопходно је започети са прикупљањем свеобухватних података о деци, како би се извршила адекватна и потпуна процена њихових потреба, а економске мере - чак и периоду кризе - планирале на начин који обезбеђује услове за правилан развој и достојанствен живот за свако дете.
- 4 Руководећи се најбољим интересима детета, планирању и усвајању економских мера мора да претходи пажљива процена њиховог утицаја на права детета, а мере морају бити усклађене са овим проценама тако да обезбеде да деца не сносе њихове штетне последице, односно да те последице буду сведене на најмању могућу меру. Примена економских мера мора бити праћена проценом њиховог утицаја на степен остваривања права детета, а у складу са тим проценама економске мере је потребно прилагођавати тако да се њихов негативан утицај отклони, односно смањи на најнижи могући ниво.
- 5 Државе морају имати у виду чињеницу да је број деце значајно смањен у односу на ранији период и да се тренд смањивања броја деце наставља. Стога је неприхватљиво да се приликом планирања и примене економских мера врши приоритизација међу децом; сва деца морају имати приоритет у односу на одрасле.
- 6 Неприхватљиво је укидање или смањивање услуга за децу у области здравља, образовања, социјалне заштите и безбедности, јер њихово одсуство или недовољност производи неотклоњиве и трајне последице по децу. Краткорочни ефекти ових мера - у виду уштеда у буџетским расходима - дугорочно могу имати далеко озбиљније негативне последице на развој друштва, демографску слику и здравствени, социјални, образовни и радни статус становништва.
- 7 Подстицање услуга намењених деци, нарочито оних које се односе на здравље, образовање и социјално укључивање деце, треба да буде приоритет и у ситуацијама када су рестриктивне и мере штедње неопходне у другим областима. Услуге за децу у овим областима дугорочно подстичу економски и социјални развој друштва.
- 8 Дужност је органа власти да обезбеди информисаност и учешће деце у свим сегментима државног и друштвеног планирања, укључујући и економско, нарочито на локалном нивоу, јер су деца "искуствени експерти" који пре свих других могу да укажу на степен ужожености њиховог положаја, а економске мере у већем обиму погађају децу него одрасле.
- 9 Економске мере које уважавају најбољи интерес детета дугорочно доносе спорији али трајнији економски опоравак и перспективнији развој друштва. Инвестирање у децу неминовно даје плодове у економској сфери, те оно представља не само хуманији и плодноснији избор економских власти, већ и дугорочно јефтинији приступ економском развоју.

Мрежа омбудсмана за децу Југоисточне Европе позива на

- усаглашавање политика, закона, стратегија и праксе са релевантним инструментима за остваривање и заштиту права детета, пре свега са Конвенцијом о правима детета.
- усаглашавање економских и финансијских политика и одлука са познатим подацима о стању и потребама деце у региону и њиховим најбољим интересима
- улагање максималног напора на одржавању постојећих и развијању нових услуга за децу, нарочито ону која се налазе у посебно осетљивим ситуацијама
- унапређење партиципације деце и локалне, националне, регионалне и међународне сарадње у циљу отклањања или редукције последица економске кризе које угрожавају или прете да угрозе добробит деце.